

Nr 150.

Av herr **Lindhagen**, om ändring i vissa hänseenden av gällande kommunallagar.

Gällande kommunallagar bestämma, enligt deras åren 1909 och 1913 förändrade lydelse, att till beslut erfordras två tredjedelar av röstetalet, då beslutet avser bl. a.:

a) avhändande av fast egendom eller därifrån härflytande rättighet, eller inköp av sådan egendom, där ej inköpet avser genomförande av fastställd stadsplan eller tomtindelning;

b) beviljande av anslag till nya ändamål eller behov;

c) beviljande av anslag, vartill medel skola anskaffas genom upplåning;

d) upptagande eller förnyande av lån eller förlängning av tiden för erhållet låns återbetalande eller ingående av borgen.

Så kallad kvalificerad majoritet för ett besluts fattande har säkerligen ingenstädes någonsin varit en populär författning. Det ligger något konstgjort över bestämmelsen i och för sig, och i tillämpningen finner man snart, att den endast är till för att göra gällande ett minoritetsvälde, ännu förhatligare än majoritetens, och sällan för att tjäna några höga idéer. Dess uppgift har varit att balansera maktförhållanden utan någon djupare hänsyn till realiteternas krav.

När ett beslut fattas på detta underliga sätt, brukar man också märka, att den segrande minoriteten ser generat nöjd ut, under det den besegrade majoriteten företer bilden av ett upprört hav eller resignerad misströstan. Formaldemokratien har många brister, men i denna sin yttring viker varje sken av rättvisa ifrån densamma.

När detta tillstånd börjar alltför mycket hota aktuella befogade intressen, blir det ingen annan vån än att börja den mödosamma utvägen att göra sig av med detsamma. En sådan begynnelse stund synes mig nu vara kommen för åtminstone en av de ovannämnda kommunala krokbestämmelserna, nämligen att beslut icke skall få fattas

om inköp av jord utan kvalificerad majoritet. Märkligt nog upptager icke författningen om landsting till skillnad från övriga kommunallagar ett motsvarande stadgande, men kräver i likhet med dessa majoritet för avhändande av fast egendom eller därifrån härflytande rättighet. Det finns således däri ett föredöme för övriga kommunalförfattningar.

För *städerna* har saken sin betydelse i bostadsfrågan, som nu väl skall börja på allvar kasta sin skugga framför sig. Ett tryggt hem i gemenskap med naturen är varje människas oföretterliga behov och rättighet. För denna viktiga kommunala angelägenhet fordras nu först mark under fötterna, tillfälle för kommunen att bereda rum för bostäderna på bästa sätt, på det för framtiden mest betryggande sätt och på det ekonomiskt mest överkomliga sätt. Knappast något är så hinderligt, så hotande, så i många fall nedbrytande som denna bestämmelse, vilken lägger i en minoritets hand att fortfarande göra jorden till en handelsvara och upprätthålla de stridigheter, för vilka jorden utgör den främsta tummelplatsen. Det är således en av kommunalpolitikens livsfrågor, att med vanlig majoritet kan beslutas att inköpa fast egendom icke blott för redan fastställd stadsplan och tomtindelning utan även och i all synnerhet för ett framsynt tillgodoseende av framtida stadsplaners öden och äventyr. Skillnaden är endast den, att i förra fallet kommer inköpet vanligen för sent för att på ett mångsidigt och någorlunda billigt sätt tillgodose bostadsfrågan, under det att i senare fallet sådana möjligheter stå öppna.

Denna fråga om markanskaffning är emellertid icke blott en bostadsangelägenhet i trängre bemärkelse utan grundvalen för storstadsproblemetets lösning under nuvarande förhållanden. Det gäller att anlägga trädgårdsstäder, upplåta stora områden för koloniträdgårdar åt den gamla stadens olyckliga befolkning, att med förtänksamhet och utan framtida ruin vinna utrymmen för fabriksanläggningar, stiftelser av olika slag, kommunikationer och folkparker. I sådana livsfrågor är det en utmaning mot all rätt och billighet att lägga i en minoritets hand möjligheten att förhindra ett så nyttigt beslut och ödelägga framtiden för människorna. Den som fått en inblick i huvudstadens kommunala historia och själv genomlevat en del av densamma skulle kunna gråta blod över alla de försummade tillfällen, där kommunen för en måttlig penning kunnat förvärva omätliga möjligheter, som sedan icke vidare stått tillbuds eller fått förvärvas med offret av miljoner. Dessa erfarenheter äro icke enstaka händelser ur det förflutna. De äro genomgående upplevelser under stadens kommunala förvaltning de senaste årtiondena intill den dag som i dag är.

Då emellertid sådana inköp, varom nu är fråga, ofta icke alls eller endast svårligen skulle kunna ske utan upptagande av lån, måste även en motsvarande modifikation göras uti föreskrifter, att beviljande av anslag, vartill medel skall anskaffas genom upplåning, även kräver kvalificerad majoritet.

Vad nu sagts om städernas behov är sannolikt ofta giltigt även för många trängre bebyggda samhällen på landsbygden, som stå på något av utvecklingsstadierna mot ett stadssamhälle.

För den rena *landsbygden* kan stadsgandets borttagande få betydelse genom att underlätta inköp av mark för bildande av sockenallmänningar eller utökning av häradsallmänningar m. m. Det var år 1904, som riksdagen på motion av bruksägaren Burén i första kammaren enhälligt anhöll hos Kungl. Maj:t om förslag till lagbestämmelser, dels för att bereda kommun, korporationer, byalag samt stiftelser och fonder, som avse allmänt ändamål, möjlighet att genom inköp av skogsmark eller annorledes bilda, bibehålla och utvidga gemensamhetsskogar, och dels för att bereda möjlighet för delägare i häradsallmänning att få med allmänningen för framtiden införliva för sådant ändamål inköpt mark. Detta är nu sexton, säger sexton år sedan. Men jag kommer ihåg det, såsom vore det igår, och hur vi glädde oss åt beslutet och vandrade in i första kammaren till motionären för att lyckönska honom. Sedan dess ha interpellationer i ämnet sökt framtvinga ett avgörande, och vederbörande statsråd ha lovat runt, men vederbörande tjänstemän i departementen och kommittéerna hållit tunnt. Vi ha uppvaktat personerna, som haft den olyckliga skrivelsen på något sätt inom lås. Saken har av dem vänligt och förbindligt omtalats i audienserna, men sedan har den blivit bortglömd i statsrådskonferenserna. Tänk, om det ändå hade varit en militärfråga, då hade det blivit liv och lust i det politiska spelet. Riksdagen hade knappast behövt andas ut en halvkväden visa, förrän den haft hela sin längtans mål med ränta därtill tillbaka mitt i sitt förväntansfulla sköte genom en otrolig nitälskan och skyndsamhet hos alla styrelser, verk och inrättningar. För att nu ej tala om det allra vanligaste, att regeringen oombedd med lågande iver vält över riksdagen den ena militärpropositionen efter den andra.

Det var billigt att köpa avverkad skogsmark före kriget. Nu ha stora produktiva tillfällen försuttits för ett väntande och längtande folk. Sexton år! Men nu skall väl omsider något kravla sig fram ur en så lång väntan, och då kan det väl vara lämpligt att redan nu börja skaffa en författning, som möjliggör den nya lagens effektiva tillämpning.

Även för andra ändamål kan den nu förordade lagändringen icke osannolikt vara av överhängande betydelse för landsbygden.

Då denna fråga väcktes vid 1919 års lagtima riksdag, svarade konstitutionsutskottet allenast följande tröstlösa ord: »Kommunalförordningarnes bestämmelser om kvalificerad majoritet för fattande av beslut i vissa ärenden hava senast varit föremål för prövning vid 1918 års urtima riksdag. Enligt utskottets uppfattning är det icke lämpligt att vidtaga ändringar i dessa bestämmelser, innan erfarenhet vunnits, huru lagarna den 23 december 1918 om ändrad lydelse i vissa delar av de särskilda kommunallagarna komma att verka.»

Den nu ifrågavarande bestämmelsen har icke tillkommit år 1918 utan funnits långt förut. Dess verkan behöver icke avvaktas redan därför, att den kan i stort sett icke bliva mer än en. Denna verkan har på grund av bestämmelsernas ålder tyvärr redan alltför ofta gjort sin gärning. Den har avkastat blodsskuld till kommande släkten och i sin mån slagit vakt om storstadseländets vidmakthållande och förkovran.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen — för främjande av bostadsfrågan, skogshushållningen och andra viktiga ändamål — ville för sin del besluta eller hos regeringen begära förslag till sådana ändringar i gällande kommunallagar, att kvalificerad majoritet icke vidare erfordras för beslut om inköp av fast egendom, även där inköpet ej avser genomförande av fastställd stadsplan eller tomtindelning, samt att för sådant fall må med vanlig majoritet beviljas anslag för ändamålet, även om medel därtill skola anskaffas genom upplåning.

Stockholm den 22 januari 1920.

Carl Lindhagen.